

"ZAŠTO NISI IZABRALA BOLJEG?"¹

Naslov ove knjige govori o tome da je sama žrtva kriva zato što joj se nasilje dešava i izabran je namjerno da prikaže stav institucija prema žrtvama nasilja. Naime, ovakav odgovor je dobila pravnicu našeg pravnog savjetovišta od socijalnog radnika iz jednog centra za socijalni rad kad je nazvala da pita kako su riješili slučaj naše klijentice. Socijalni radnik je doslovce rekao pravnici: "Rekao sam joj kad je dolazila da je mogla izabrati boljeg kad se udavala. Nismo joj ga mi iz centra izabrali, sama ga je birala."

Kakvu pomoć od institucija može očekivati žrtva nasilja kad tamo gdje očekuje pomoć vladaju ovakvi stavovi.

ZAŠTO SMO OBJAVILI OVU KNJIGU?

Ova knjiga je nastala kao plod našeg desetogodišnjeg rada na SOS telefonu i u pravnom savjetovištu za žene i djecu žrtve porodičnog nasilja.

Za deset godina našeg rada kroz našu kancelariju prošlo je **6868** klijentica koje su dobile pravnu pomoć.

Na SOS telefon smo imali **7096** poziva.

Kada smo počinjale raditi na SOS-u i u savjetovištu nismo imale nikakvo zakonsko uporište za koje bi se vezali kako bismo pomogli ženama žrtvama nasilja.

Lobiranjem na zakonodavnom nivou uspjele smo nasilje u porodici izvesti iz "porodičnog okruženja", podigle smo svijest javnosti o ovom problemu kao o društvenom problemu, a ne kao o pitanju "bračnih nesuglasica".

Naši počeci bili su pionirski i trnoviti. Često smo gubili samopouzdanje, nailazili smo na "zidove šutnje" institucija. Za svaku žrtvu nasilja borile smo se najviše "ličnim vezama" i uporedo radile na razbijanju predrasuda o žrtvama nasilja i o nasilnicima.

Našu čitateljicu/čitaoca provešćemo kroz jedan slučaj iz naše desetogodišnje prakse da shvate kako reaguju institucije kad rješavaju pitanje nasilja u porodici i kakvi su im stavovi o nasilju:

Centri za socijalni rad:

Ne mogu izaći iz uloge mirenja bračnih partnera, slušaju obe strane problema, a kako je cijelo društvo bazirano na muškim principima ipak malo više vjeruju muškarcu.

Priča iz bilješke volonterke:

Kada sam nazvala centar za socijalni rad u jednom malom mjestu da pitam šta se desilo sa našom klijenticom koja je prijavljivala nasilje i centru i policiji u više navrata i da li je psiholog iz centra radio sa djecom koja imaju poprilične traume od svakodnevnog nasilja koje trpe, dobila sam odgovor da oni nemaju psihologa i da nisu radili sa djecom. Naravno potrudio se da mi objasni da je on mišljenja da je za stanje u njihovoj porodici ipak 90% kriva ona jer se on žalio da ona ne kuva ručak i da ju je našao u krevetu sa ljubavnikom.

Na moje preneraženo pitanje kako je zaključio da je krivica njena kad se i ona u prijavama centru za socijalni rad žalila na njegov alkoholizam koji je neosporno utvrđen i zbog kojeg je više puta privođen u policijsku stanicu pa njoj nije vjerovao da on svaki put kad je pijan tuče nju i djecu, a njemu je vjerovao "na riječ" da ju je uhvatio s ljubavnikom.

Naravno nije imao nikakav suvisao odgovor, ali valjda je to što on pije normalno, a to što ona navodno ima ljubavnika za stanje njene porodice i njegovo psihičko stanje je valjda pogubno.

Policija:

¹ Knjigu "Zašto Nisi Izabrala Boljeg" su objavile Udružene žene Banja Luka i Helsinški parlament građana Banja Luka tokom 2007. godine kao dio aktivnosti projekta "Žena Danas" podržanog od strane Kvinna till Kvinna fondacije iz Švedske. Ovaj tekst je modifikovana elektronska verzija štampane knjige.

Neće da se mješa u lične rasprave. Čak i sad kad je kad je porodično nasilje krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, policajci se drže logike da će se partneri brzo pomiriti pa je bolje sačekati koji dan sa pisanjem prijave jer će žena sigurno doći s molbom da joj ne prijave muža.

Priča iz bilješke volonterke:

Ova žena je zvala policiju nebrojeno puta. Poslednji put kad nas je nazvala rekla je da je policija bila, da su konstatovali da je on "mrtav pijan" ali da do tada nije ništa uradio odnosno nije nikoga istukao pa nemaju zašto da ga vode. Njezin opravdani strah da će nju i djecu kao i bezbroj puta do tada kad je bio u takvom stanju, prebiti, za policajce nije značio ništa. Na kraju su preko volje stavili nju i djecu u auto i odveli ih sa periferije gdje su stanovali u centar grada i tu ostavili. Ona im je rekla da će otići kod prijateljice. Kad je izašla iz auta shvatila je da je deset sati navečer i bilo je sramota ići prijateljici u ta doba noći pa je s djecom provela noć na autobuskoj stanici. Sutra se javila nama pa smo je uspjeli smjestiti u "sigurnu kuću".

Medicinske ustanove:

Oni tvrde da samo oni mogu pomoći žrtvi. Previju povrede i stvar je završena. Ako nema vidljivih povreda nema ni nasilja. "Povrede duše" niko ne vidi i ne liječi.

Psihijatrija se drži teorije da je žena ipak "malo luda" kad trpi idiota pa je zato treba liječiti što praktično zn ači da nasilnik nije kriv već ženu treba diskvalifikovati dijagnozom i "šifrom"

Priča iz bilješke volonterke:

Ova žena javila se nekoliko puta ljekaru zbog povreda koje je imala. Nikad nije imala novaca da izvadi "ozljedni list" koji košta 50 KM, odnosno danas već 80 KM. Ta sredstva žrtve nasilja najčešće nemaju da plate jer nisu zaposlene i većina od njih nema zdravstveno osiguranje.

Na jednom od "nalaza i mišljenju" koje je dobila od ljekara porodične medicine piše:

"Pacjentica ima hematome po tijelu koje je **navodno** zadobila od bračnog partnera". Toliko o povjerenju institucija. Kada je taj put bila kod doktora sa njom je bila njena kćerka koja je potvrdila majčinu priču, ali ovdje je naglasak na riječi "**navodno**".

Sudovi:

Sudovi moraju imati dokaze što znači da psihičko zlostavljanje niko nemože dokazati. Sve svoje povrede morate imati "pečatirane" na papiru.

Priča iz bilješke volonterke:

Slučaj nasilja u porodici ove naše klijentice bez obzira na 6 prijava koje je policija podnijela nadležnom tužilaštvu nije nikad procesuiran. Nismo mogli saznati zašto jer tužilaštva te podatke ne objavljuju niti žrtvama nasilja dostavljaju obavjest šta se dogodilo s njihovim predmetom. Valjda nisu imali dovoljno dokaza za pojetanje postupka. iako je nasilje u porodici krivično djelo "nekoliko šamara i modrica" nije dovoljan dokaz da je žena preživjela nasilje.

Dakle nasilnik nije dobio nikakvu kaznu za to što joj je radio. Dobio je samo poruku društva da to što radi nije kažnjivo i da nije ni tako strašno jer da jeste sistem bi ga kaznio.

Advokati:

Advokati će vas braniti ako imate novaca za odbranu. Ako nemate para nemate ni pravo na fer odbranu, a da imate pare vjerovatno ne biste trpjeli nasilje već bi živjeli u miru i bez stresova.

Priča iz bilješke volonterke:

Ova žena je imala sreću da je dobila besplatnu pravnu i psihosocijalnu pomoć u našoj kancelariji koja zahvaljujući našim donatoricama i prijateljicama iz Švedske organizaciji "Kvinna till Kvinna" egzistira već punih deset godina. Ali ova pomoć dostupna je samo malom broju žena.

Sve dok naša država ne preuzme obavezu potpune asistencije ženama žrtvama porodičnog nasilja kroz tzv. "žensku triadu" odnosno putem SOS telefona, pravnog savjetovišta i "sigurnih kuća" i dok kapacitete nevladinih organizacija koje se bave ovom problematikom ne prepozna kao uslugu, a ne kao konkurenciju i finansijski ne podrži rad ovih nevladinih organizacija, sistem zaštite žena i djece žrtava porodičnog nasilja biće podložen sposobnostima nevladinih organizacija da namaknu sredstva za ove potrebe i dobroj volji donatora da ovakve projekte podrže.

Ovakav pristup rješavanju ovog problema nemožemo podržati već se moramo zalagati kao što i činimo zadnjih 5 godina našeg rada za multidisciplinarni pristup prevenciji nasilja u porodici u kojem će sve naprijed pomenute institucije zajednički raditi na prevenciji porodičnog nasilja.

Kakvo je stanje danas u društvu?

Prikaz jednog slučaja rješavanja problema nasilja u porodici kroz institucije sistema koji smo vam u prethodnom odjeljku ove knjige prikazali našim činjenicama izgledao je tako sve do prije par godina dok se mi kao nevladina organizacija nismo opredjelili za tzv. multidisciplinarni pristup rješavanju pitanja nasilja u porodici kada smo shvatili da jedino zajedno sa institucijama sistema možemo ovaj problem smanjiti na najmanju moguću mjeru.

Tako smo u augustu mjesecu 2005. godine uz pomoć Gender centra Republike Srpske, centra za ravnopravnost i jednakost polova ustanovili kratki broj SOS telefona **1264** koji funkcioniše na teritoriji cijele Republike Srpske i za sve 4 organizacije koje imaju SOS telefon ("Budućnost" Modriča, "Lara" Bijeljina, "Ženski centar" Trebinje i "Udružene žene" Banjaluka) i besplatan je za one koji ga pozivaju.

Također smo potpisali Memorandum o razumijevanju sa Gradom Banja Luka, Centrom za socijalni rad Banja Luka, Kliničkim centrom Banja Luka, Ministarstvom zdravlja i socijalne zaštite...

Formiran je Mobilni tim za prevenciju nasilja na teritoriji Grada Banja Luka koja obuhvata oko 750.000 stanovnika. Članovi Tima su predstavnici Policije, Centra za socijalni rad Banja Luka i "Udruženih žena". Tim je formiran na osnovu Protokola o postupanju u slučaju nasilja u porodici koji su potpisali:

- 1. GRAD BANJA LUKA (Administrativna služba)**
- 2. Centar javne bezbjednosti Banja Luka**
- 3. Centar za socijalni rad Banja Luka**
- 4. NVO "Udružene žene " Banja Luka**

Svi prethodno učinjeni koraci i potpisani sporazumi govore u prilog tome da se situacija mijenja na bolje.

O svemu ovome nismo ni u svojim najsmjelijim snovima prije deset godina sanjali, ali pomaci se dešavaju.

Za nas aktiviste nevladinih organizacija moglo bi i bolje i brže, ali ne smijemo poreći da napredak postoji.

Još i danas znamo "zapeti" na nekom slučaju bez obzira što smo i institucije i mi sada "na istoj strani" što i nije baš bilo tako na našim počecima.

Kada se tako nešto desi opet "padnemo u depresiju" i postavljamo si po hiljaditi put pitanje "Zašto mi to uopšte radimo"?

Ali **6868** žena koje su prošle kroz našu kancelariju, iako veliki broj njih nije nikad ostvario svoja prava niti svoj naum da izađu iz "začaranog" kruga nasilja, svaka žrtva nasilja kojoj smo pomogli, daje nam legitimitet i snagu da nastavimo na svom zacrtanom putu.

Da ostvarimo našu viziju:

**"ŽENA SVJESNA SVOJE MOĆI,
RAVNOPRAVNA, POŠTOVANA, ZAPOSLENA I SRETNNA."**

1. slučaj

N. Š:

Došla sam u kancelariju malo ranije nego što mi počinje radno vrijeme, a pred vratima je stajala žena u kućnoj haljini, raščupana, neuredna sa vidnim krvnim podlivima svuda po rukama jer je haljina bila kratkih rukava.

Bilo je ljeto i velika vrućina, a ona je stajala unezvjerenog pogleda. Kraj nje je stajala starija žena sa štapom u rukama i pridržavala je da ne padne.

Kada sam otključala kancelariju pitale su mogu li ući.

Uvela sam ih i ponudila da sjednu.

Kada sam ih pitala kako im mogu pomoći počela je najstrašnija priča koju sam čula za svojih 10 godina volonterskog rada na SOS telefonu za žene i djecu žrtve porodičnog nasilja.

Ispričala mi je da živi 30-tak kilometara od Banja Luke u jednom selu, da je udata 36 godina, da ima dva sina koji su punoljetni i da ju je veče prije nego što je pobjegla od njega muž pretukao šakama i nekom drvenom letvom. Bio je pijan, kako je ona rekla " k'o treska"i kao i bezbroj puta do tada u njihovom životu, čim se napije okomi se na nju i prebije je jer mu je ona uvijek kriva za sve.

To je bilo tri dana prije nego što se javila nama u kancelariju. Tri dana joj je trebalo da kad je od nasilja pobjegla iz kuće dođe pješice trideset kilometara do Banja Luke, do rodice koja ju je dovela nama u kancelariju jer je čula da pomažemo žrtvama nasilja. Skrivala se u sjenicima i spavala da se malo odmori od dugog pješaćenja, bježala od seoskih džukela da je ne rastrgaju i tako tri dana. Bila je seosko dijete pa je znala koje plodove može ubrati da se prehrani i gdje ima izvor da može piti vodu. Mogla je svratiti i kojoj seoskoj kući da joj nešto daju da jede, jer para nije imala da nešto sebi kupi i nije smjela ići glavnom cestom da je on ne bi pronašao, pa je išla sporednim puteljcima i skrivala se. Bojala se da neko od seljaka ne bi njemu rekao da ju je vidio na putu.

Krv na ranama na rukama i potkoljenicama se skorila, a podlivi su već postajali zelenkasto žuti nakon tri dana pješaćenja. Neke ranice su se inficirale. Nije joj to bilo prvi put da je pobjegla kod te rodice u Banja Luku jer nije imala gdje, ali on je znao gdje rodica stanuje pa je takav pijan dolazio u zgradu i pravio probleme i susjednim stanarima urlajući i derući se zahtijevao da se vrati kući. Tako kako je uvijek pravio cirkus nije ni rodica bila sretna što ona bježi njoj pa je nastojala da što prije napusti njen stan jer su je već i komšije počele poprijeko gledati zbog njegovih ispada.

Ona je željela samo malo mira, a nigdje ga nije mogla naći. Nije imala svojih sredstava za samostalan život, a s njim ju je uvijek po povratku kući čekao pakao.

Imala je rođake u Srbiji, negdje kod Novog Sada, znala im je broj telefona i molila nas da ih nazove da se dogovori da ode kod njih.

To su neki mladi ljudi sa troje djece i imaju imanje pa je ona mislila da će im čuvati djecu i pomagati u polju samo da joj pruže krov nad glavom i da se prehrani.

Komentar:

Kako je N.Š. pobjegla od nasilja glavom bez obzira nije stigla da uzme svoje dokumente odnosno ličnu kartu bez koje nije mogla ići u Srbiju kod rođaka.

Tako je prvi korak koji smo preduzeli u njeno ime bio traženje asistenciju policije da bi ona mogla izuzeti svoje lične stvari iz kuće. Ono malo sirotinjske odjeće koju je imala i ličnu kartu.

Policajska patrola koja je išla sa njom u pratnji povelala je i mene kao volonterku SOS telefona da prisustvujem intervenciji mada nisu imali nikakvu zakonsku obavezu da to učine. To je bio rezultat saradnje nas i policije koja se počela odvijati intenzivnije od 2000-te godine kada je porodično nasilje postalo krivično djelo utvrđeno članom 208. Krivičnog zakona Republike Srpske.

Selo je udaljeno oko 30 kilometara od Banja Luke. Kuće u selu nisu jedna do druge već su prilično razbacane tako da njeno zapostavljanje kada se ranije nasilje događalo nikad i niko nije mogao ni čuti. Ona je samo mogla vrebati trenutak da mu se istrigne iz i sakrije se što je najčešće i činila dok se ne otriježni i ne prođe faza mamurluka.

kuća u kojoj žive ima zemljani pod i malo je ukopana u zemlju tako da se jako osjeti vlaga.

Kada su policajci ušli on je ležao na krevetu pijan. Na zahtjev policije jedva je ustao

da da izjavu. Nije to bilo prvi put da daje izjavu, a optuživao je nju da se skita po selu da nije dobra domaćica, da nije dobra majka i da je ona kriva što on pije.

Ona je uzela svoje lične stvari i dokumenta, vratila se sa nama u Banja Luku. Mi smo je odveli kod ljekara da izvadi povredni list koji je trebalo platiti 50 KM. Kako ona nije imala novaca mi volonterke smo skupile pare i platile. Platile smo joj i kartu do Novog Sada gdje ju je čekao rođak.

Nije se više javljala više od dvije godine.

Došla je ponovo i ispričala nam je da nije mogla više biti kod rođaka u Srbiji jer su i oni bili siromašni. Djeca su im porasla nije ih više trebalo čuvati niti je bio posla za nju. Vratila mu se ponovo u selo. Došla je kad ju je ponovo pretukao.

Tužilaštvo je od našeg udruženja tražilo njegovu adresu jer navodno nisu mogli da ga pronađu i postupak nikad nije ni pokrenut.

Još jedan slučaj teškog nasilja nad ženom završio je u mraku ladice nekog tužioca.

Nasilnik se "izvukao" bez kazne. Oni koji su ga trebali kazniti za to što joj je uradio, svojim nečinjenjem su mu poslali poruku da to što joj je uradio i nije tako strašno.

Zato će to učiniti svaki put kad bude malo više nervozan ili malo više pijan. Naći će on već nešto za šta će mu ona već biti kriva.

2. slučaj

K.R. iz Mrkonjić Grada

Poziv na SOS telefon. Žena paničnim glasom moli za pomoć. Ja je smirujem, pokušavam da je pitam šta se događa i da li je neko maltretira da zovem policiju. Malo je svojim glasom umirujem i ona počinje priču:

" Pobjegla sam od njega sinoć i sklonila se kod prijateljice. Došao je kući pijan i počeo prijetiti da će ubiti i mene i djecu. Tjerao nas je iz kuće, psovao, vrijeđao, djeci je govorio da su kreteni da su mu samo opterećenje, da ih mora hraniti i odjevati a oni to ničim ne zaslužuju. Djeca su pošla plakati. Prije dvije godine u jednom od takvih svojih pijanih stanja došao je kući mene počeo udarati, a kad je sin počeo da plače iznerviran njegovim plačem zavitlao ga je kroz zatvoren prozor. Staklo se razbilo djetetu je zanijemilo od straha i bez obzira što se sav raskrvario bio je nijem od straha. Izletila sam iz kuće uzela dijete u naručje i pobjegla u komšiluk. Zvali smo policiju i hitnu pomoć. Na svu sreću djetetove povrede i nisu bile tako strašne kako se na prvi pogled činilo. Ljekari su mu previli povrede, a ko će mu previti "povrede duše".

Policija je dolazila nebrojeno puta. Podneseno je šest prijava protiv njega. Tužilaštvo nije nikad podnijelo zahtjev za pokretanje sudskog postupka. Bila sam u Centru za socijalni rad više i ne znam koliko puta. Socijalni radnik mi je rekao: " Što si ga takvog izabrala kad si se udavala?"

Bježala sam kod majke da se sklonim od batina, a ona mi je rekla: "Vrati mu se i malo se primiri i mene je tvoj ćaća tukao pa sam durala".

Posljednji put kad sam zvala policiju bio je toliko pijan da je s vrata počeo lupati po kući sve na šta je naišao. Kćerku sam izbacila preko balkona da od komšinice zove piliciju.

Kad su došli ja sam im rekla da ne smijem ostati u kući jer kad se takav vrati kući, tuče uvijek mene i djecu, a oni su rekli da njemu nemogu ništa, a mene i djecu su povelili autom do grada(kuća nam je na periferiji) i kad smo izašli iz auta rekli su nam da se sutra javimo u Centar za socijalni rad. Bilo je 10 sati navečer, Centar nema dežurne službe, a nikog nije bilo briga šta ću ja sa troje djece u to doba noći i do jutra raditi.

Otišla sam do prijateljice koja nas je primila u dvosoban stan u kome živi sa mužem i dvoje djece.

Ujutro sam nazvala Centar za socijalni rad, ali oni nisu imali nikakav način da me zaštite.

Oni su me upućivali na policiju, policija na njih. On je ostao u kući, a ja i djeca smo bili napolju.

Prijateljica mi je dala broj SOS telefona pa sam nazvala. To mi je jedini spas.

Komentar:

Da bismo nju i djecu smjestili u "Sigurnu kuću" morali smo imati saglasnost Centra za socijalni rad da će platiti smještaj za nju i djecu dok se ne pokrene sudski postupak i ne izrekne mu se neka od 6 zaštitnih mjera predviđenih Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske.

Međutim navedenim Zakonom utvrđeno je da se zaštita žrtvama nasilja pruža i putem "sigurnih kuća", ali zakon nije dao rješenje ko će snositi troškove smještaja.

"Sigurna kuća" u Banja Luci je zbog nedorečenosti zakonskih rješenja, sklopila ugovor sa Centrom za socijalni rad o snošenju troškova smještaja za žrtve nasilja sa teritorija Grada Banja Luka, ali kako je K.R. iz Mrkonjić Grada morali bismo tražiti saglasnost od njihovog Centra za socijalni rad da će snositi troškove smještaja.

U razgovoru sa direktorom Centra za socijalni rad Mrkonjić Grad dobili smo odgovor da Centar nema novac da plati smještaj njoj i djeci, ali da sistem zaštite žrtve nasilja funkcioniše na zakonskoj osnovi, nasilniku bi bila izrečena zakonska mjera udaljavanja iz stana ili zabrane pristupa žrtvi pa bi ona i djeca sjedili u kući, a nasilnik bi bio udaljen.

On je alkoholičar zbog kojeg je policija dolazila nebrojeno puta na njene prijave. Po Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici njemu bi mogla biti izrečena mjera obaveznog liječenja od alkoholizma, ali nikad nije. Zakon je na snazi od 30.decembra 2005. godine, dakle godinu i po dana, ali tužilaštva žrtvama nasilja ne šalju izvještaje o tome šta se dogodilo sa njihovim prijavama, da li su obustavljene istrage, u kojoj je fazi istraga i šta je s njenim "slučajem". te informacije su jednostavno obavijene velom tajne.

Šta se dogodilo sa šest prijava protiv njega?

Veliki je broj pitanja na koji žrtva nema odgovora niti ima informaciju o tome kako ih saznati.

Pravno savjetovalište u kojem pružamo pravne savjete ženama žrtvama porodičnog nasilja ponekad uspije doći do takvih informacija, ali isključivo ličnim vezama sa pojedinim tužiocima.

Iako "Udružene žene" već više godina rade na multidisciplinarnom pristupu prevenciji porodičnog nasilja gdje smo educirali i tužioce o problemima i načinima rješavanja problema porodičnog nasilja još uvijek rješenje svakog slučaja ponaosob zavisi od ličnog senzibiliteta za ovaj problem svakog tužioca pojedinačno.

Iz ovog slučaja se posebno vidi kako su nam često "vezane ruke" kada pokušamo pružiti pomoć žrtvi nasilja iako imamo zakonska rješenja koja su parcijalna jer društvo još uvijek ne prepoznaje problem nasilja u porodici kao društveni problem.

3. slučaj

M:K. iz Banja Luke. Ima dvoje maloljetne djece. U braku je 12 godina. S mužem živi u kući koju su zajedno gradili. Suprug pije i zlostavlja je svakodnevno. Ona je zaposlena ali on dolazi i na posao i stvara joj neprijatnosti. Vlasnik male fabrike u kojoj radi pripremio joj je da će joj dati otkaz ako je on još jednom sačeka pred kapijom fabrike. Naravno to nije bilo prvi put. Dobila je dosada 10 otkaza zbog njega.

Jedne večeri došao je mrtav pijan kući. Okomio se na nju tako da se onesvjestila. Razbio joj je glavu Toliko je pravio krš po kući da su komšije pozvale policiju. Pozvali su i hitnu pomoć. Konstatovane su joj teške povrede glave. Bila je u bolnici skoro mjesec dana dok se malo oporavila. Kako Banja Luka nije imala još uvijek "sigurnu kuću" smjestili smo je u drugi grad da je ne bi mogao pronaći. Obavjestili smo o tome Centar za socijalni rad.

Iako su ona i djeca bili skoro 200 kilometara udaljeni od Banja Luke nasilnik je saznao da smo mi udruženje koje se u Banja Luci bavi prevencijom porodičnog nasilja.

Počele su svakodnevne prijetnje telefonom. Iako smo mu objašnjavali da mi nemamo pojma o tome gdje su njegova žena i djeca on je uporno prijetio da će i nas ubiti.

Nije nam bilo svejedno. Znali smo da su nam prijetnje upućene od opasnog nasilnika.

Naime, provjerom kod policije smo došli do podataka da on već ima presudu zbog nasilja u porodici i izrečenu uslovnu osudu koju je ponovnim nasiljem nad suprugom prekršio.

Obavještavali smo policiju da nam prijeti telefonom i da hoda u blizini naše kancelarije, ali ni to nije bio dovoljan razlog policiji da ga stave u pritvor.

Centar za socijalni rad se "brinuo" o tome što otac nema priliku da viđa djecu jer su daleko od njega. Nije ih brinulo to što im je otac 12 godina priređivao svakodnevnu traumu tukući im bjesomučno majku da je imala stalne nesvjestice i glavobolje. "Ulje na vatru" dolijevala je svakodnevno i svekrva koja je živjela u kući u zajedničkom dvorištu govoreći sinu da mu žena nije dobra majka, da nije u stanju da se brine o djeci jer je stalno boli glava. Valjda nije vidjela da je glava boli od sinovljeve "lake ruke". Nasilnik je stalno prijetio, prijavljivali su ga policiji, prekršio je uslovnu kaznu, ženi nanio teške povrede konstatovane u ozljednom listu, ali to nije bilo dovoljno da institucije sistematski pristupe rješavanju ovog problema i adekvatnom kažnjavanju nasilnika.

Komentar:

Nasilje u porodici je krivično djelo. Ovaj nasilnik je osuđen po tom zakonu, ali kazna je bila preblaga i to se potvrdilo time što ni takva kazna za njega nije bila dovoljna opomena da ga zastraši da nasilje prema supruzi više ne čini. Da je kazna bila strožija društvo bi mu poslalo poruku da nikad više ne smije dići ruku na suprugu. Ovako deseci prijava koje je policija zaprimila protiv njega, izrečena uslovna kazna i teške povrede koje joj je i pored te kazne nanio, nisu bile dovoljan "signal" društvu da ako ga ne stave u pritvor i u hitnom sudskom postupku izreknu strožiju kaznu, neće postići svrhu kažnjavanja i da će nasilnik dok se samo malo "sabere" od ponovne prijave policiji opet učiniti isto djelo i možda čak i teže.

4. slučaj

Đ.R. je zvala bezbroj puta na SOS telefon upućujući panične vapaje. Uz našu podršku i pravnu pomoć uspjela se razvesti, podijeliti bračnu imovinu, ali ni fizička dioba te imovine, sudskim putem, nije ga osvjestila da se kani nasilja nad njom i sinom. Više puta i bez obzira što su sudskim putem podijelili kuću koju su zajedno u braku stekli, više ona nego on jer je on svoju platu svaki put kad je dobije popio, a ona je izdržavala i sebe i sina i što je najtragičnije izdržavala je i hranila i svog krvnika.

On je kockao, pio i kad izgubi i napije se nju je svaki put tukao do toga da je svaki put imala krvave rane po tijelu.

Kad je napakon odlučila do svoju tragediju prekine time što će ga ostaviti, njen pakao je ustvari tek tada istinski počeo.

Ali njena odluka je bila čvrsta, mi volonterke sa SOS telefona smo je podržale, u pravnom savjetovanju smo joj pomogle i pisale joj tužbe, žalbe i davale smo joj psihološku podršku da izdrži svu maltretažu i nasilje, ali sad više ne samo njegovo već i nasilje institucija koje su umjesto da joj pomognu svim svojim postupcima bile na "njegovoj strani".

Komentar:

Protiv nasilnika je podnešeno više izvještaja za krivično djelo nasilja u porodici i oštećena je bezbroj puta o njegovom nasilju nad njom obavještavala policiju, direktno ili putem našeg SOS telefona. Iako su naši sudovi nesenzibilni po pitanju izricanja kazni za ovo krivično djelo, kazne su naime u najvećem broju slučajeva novčane i minimalne, ovaj nasilnik je osuđen dva puta, imao je dvije pravosnažne sudske presude, jednu uslovnu sa kaznom zatvora od 3 mjeseca sa rokom provjeravanja od jedne godine i drugu za krivično djelo tjelesne povrede kaznu zatvora od 30 dana sa rokom provjeravanja od 1 godine.

Dakle obe ove presude su također bile minimalne za djela koja je učinio, ali makar je kažnjen, što se ne dešava u najvećem broju slučajeva.

Ali ovdje moram prokomentarisati stav suda iz obrazloženja presude kojim je djelimično uvažio žalbu optuženog. Naime u obrazloženju stoji da je odluku o visini kazne donio imajući u vidu "ličnost optuženog koji nikada nije kažnjavan te da se može očekivati da on neće više ubuduće činiti krivična djela."

U najmanju ruku možemo reći da tvrdnje suda ne stoje jer je optuženi već ranije osuđivan za djelo nasilja u porodici i za to već imao pravosnažnu izrečenu kaznu.

Iz prednjeg se može steći dojam da sudovi svojim odlukama podržavaju nasilje jer adekvatno ne reaguju na **više puta** ponovljena krivična djela.

Kako će onda žrtva nasilja imati povjerenja u institucije sistema kada se profesionalcima dešavaju ovakve greške koje "bole" svuda po tijelu, a još više u duši.

5. slučaj

D. D. je 6 godina bila u sretnoj vezi. Voljeli su se jako i nakon 6 godina donijeli odluku da se vjenčaju. Već prvi mjesec braka pretvorio se u monstruma. Nije ga mogla prepoznati, pitala se šta se desilo sa čovjekom kojeg je voljela, nije mogla da vjeruje, pitala se da nije ona nešto kriva. Bila je "manja od makova zrna", hodala na prstima po kući da ga nebi uznemiravala, sklanjala se ispred njega da ga ne izaziva, ali ništa nije pomagalo. Došla je do našeg broja SOS telefona, vidjela ga na TV-u. Zvala nas je i vapila za savjetom i podrškom. Osim što je bio nasilnik prema njoj imao je i neku kriminalnu prošlost za koju ona nije znala. Kad god su im na vrata dolazili neki "čudnovati" ljudi on bi pobjesnio. Meta njegovog bijesa uvijek je bila ona. Tukao ju je po glavi šakama. Kada bi od odaraca pala nastavio bi je šutirati nogama. Ostala je trudna i mislila je prestaće je tući zbog bebe, ali nije. Plašila sam se za dijete, ali nije joj dao ni kod doktora. Možda se plašio da će doktor primjetiti da nešto nije uredu. Nigdje nisam smjela ići. Nije mi dao da nazovem svoje. Mislio je primjetiti. On se uvijek javljao na telefon i kad bi zvali moji obećavao je da ćemo im doći u posjetu jer su živjeli na selu. izmišljao je da imamo posla, da nemamo vremena, a kad mi je dao telefon da se javim poslije njega gledao me je takvim pogledom da sam znala, ako ikakvim gestom pokažem šta mi se dešava, kakav me pakao čeka. Kad sam rodila mislila sam prestaće, ali ni tada nije. Nakon silnih udaraca pištoljem me je natjerivao na intimne odnose. Mislila je da je i u paklu bolje. Jedne noći kad je došao kući potpuno pijan i nakon silnog batinanja zaspao čvrstim snom uzela je dijete u naručje i pobjegla bez igdje ičega. Nazvala nas je od komšinice koja ju je i dovela do nas. Bila je bez igdje ičega. Smjestili smo je u "sigurnu kuću". Za njega je čula da je tražio i prijetio i njenim roditeljima misleći da je kod njih ili da znaju gdje je. Sreća ni njima se nije javila.

Komentar:

D.D. je u novinama pročitala da je okrivljen za neka krivična djela koja je počinio zajedno sa onim "čudnim" ljudima koji su im dolazili. Vidjela im je sliku u novinama. Za njega je pisalo da je nedostupan organima gonjenja i da ga traže preko Interpola jer sumnjaju da je pobjegao u inostranstvo.

Ona se nada da će uspjeti dobiti "papire" za bijeg u neku drugu zemlju. Mi joj pomažemo. Ima velike šanse. Pomoći će joj brat koji živi u inostranstvu. Poslaće joj "garantno pismo" i već joj je našao neki posao kod "gazde" kod kojeg on radi. "Gazda" je rekao da će pomoći jer on zna kako je to. I njegova kćerka je bila žrtva nasilja. Ali u zemlji u kojoj on živi kćerkinom mužu izrečena je mjera "zabrane pristupa" i zakoni su strogi. On je već jednom pokušao da se približi njegovoj kćerki, ali ga je policija odmah privela čim ih je ona pozvala.

Nada se da će daleko odavde, sa svojim djetetom koje danas ima dvije godine, naći tako dugo željenu sreću.

6. slučaj

E. M. u braku je od 1990. godine. Od samog početka brak je bio pun nesuglasica ali prvu godinu dana braka nije je tukao, ali je sve više i više pio. Svaki dan kad dođe kući počne galama i nakon galame batine. Prvo šamari pa jači udarci. Kako je bilo više rakije tako je bilo i više batina. Jednog dana završila je u bolnici sa frakturom lubanje, slomljenom rukom i nosom.

Stanovali su kao podstanari i promjenili "stotine" stanova jer "gazde" nisu trpjele galamu.

Ono malo stvari što su imali nije jednom završilo bačeno kroz prozor stana u kome su trenutno stanovali. Sve osim ormara je letilo van, stolice, suđe, jastuci i naročiti predmet njegovog bijesa bile su njene haljine. Nije želio da ima na sebi išta što je pristojno izgledalo. Nije imala novaca da kupi šminku pa se i nije šminkala, a nije ni smjela pomisliti na to. Čim se oprala počela je obukla čistu "svoju sirotinju" optužio bi je da ima ljubavnika. Ljubavnici su bili svi: "gazde" kod kojih su stanovali, komšije, poštar, a jednom i maloljetni sin vlasnika stana kod kojeg su stanovali. Ako se branila nije valjalo, ako je šutila značilo je da priznaje krivicu. Nikad nije znala kako da se ponaša, a da ga ne izazove. Jednom je toliko bio ljut da ju je tako udario šakom u lice da joj je izbio

dva prednja zuba. Hodala je bez njih jer nije imala novac da ih napravi, a da je nekako i skupila pare za to, bio bi to "savršen dokaz" da ipak ima ljubavnika. Šta će joj, zaboga, zubi ako ne želi nekog da zavodi. To joj je rekao kad je jednom spomenula mogućnost da napravi ta dva zuba. Komšije su zazirale od njih, niko ih nije ni pozdravljao, a niko nije htio ni da se "miješa" Kako je bila nezaposlena nije imala novac da plati bolnicu. Pobjegla je iz bolnice bez "nalaza i mišljenja" ljekara. Bez terapije sa neizdržljivim bolovima.

Takva je došla i kod nas u savjetovalište da podnese tužbu za razvod braka. Nije imala porodicu, nije joj ko imao pomoći, ali "gazda i gazdarica" kod kojih su stanovali odlučili su nju i sina ostaviti da stanuju kod njih i odlučili su joj smanjiti i kiriju dok se malo ne snađe.

Našla je neki privremeni posao za male pare.

Sina će joj čuvati "gazdarica" zajedno sa svoje dvoje unuka.

Donijela je čvrstu odluku da će krenuti novim putem.

Komentar:

Nasilnik iz ove priče za teške povrede koje je nanio našoj klijentici osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 6 mjeseci i sada čeka poziv za izdržavanje kazne. Nisam sigurna da bi tako niska kazna postigla svoju svrhu, ali E. M. je donijela čvrstu odluku da svoj život okrene u drugom pravcu.

Malo je priča iz naše prakse koje imaju sretan kraj kao ova. Ciklus nasilja se ponavlja. Teško je naći izlaz iz tog "začaranog kruga", a podrške nema niotkud. Rodbina nije uvijek spremna da pomogne, pa čak ni vlastiti roditelji.

Ovdje su se javili neki dobri ljudi koji su joj spremni pomoći.

Mi smo joj pomogli na način što smo joj pružili pravnu pomoć u vidu sačinjavanja besplatne tužbe za razvod braka, sastavljanja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja participacije za zdravstvene usluge i oslobađanje od plaćanja "ozljednog lista" za potrebe sudskog postupka koji se vodio protiv nasilnika, te također svu prepisku sa centrom za socijalni rad u vezi dobijanja "jednokratne novčane pomoći" i svih drugih prinadležnosti koje je mogla ostvariti putem centra za socijalni rad.

7. slučaj

Š.M.

Ona je profesorica na fakultetu. On je inženjer. Početak njihovog zajedničkog života bio je bajka. Roditelji poznate "face" u gradu, a oni lijepi, zgodni, šarmantni i pametni. Naročito on. Sve cure u gradu su "trčale" za njim, ali srećom ona ga je uspjela privući k sebi.

Imaju obezbjeđene poslove. Ona je ostala kao veoma dobar student na fakultetu asistentica, a on dobio posao u najboljoj firmi u gradu. Stan su im kupili njegovi roditelji.

u početku je bio dobar. Ludo su se zabavljali, svako večer su izlazili na elitna mjesta. Imali su veliko društvo i bili omiljeni u "raji". počelo je sa malo više pića. Svaku večer sve više, ali i tada je bilo dobro. Kad se napije bio je samo još raspoložniji nego inače. Nisu još željeli djecu. Htjeli su malo proživjeti. Ljetovanja i zimaovanja su se redala, a onda je iznenada ostala trudna. Iako neplanirano bila je izvan sebe od sreće, a on baš i nije djelovao tako.

Sve više je pio, izazivao ljubomorne ispade, bio je ljubomoran na njene uspjehe i na dijete.

Ako je posvećivala više pažnje djetetu od onoliko koliko je on smatrao dovoljnim dobivala je takve batine da ju je po nekoliko dana boljela svaka kost u tijelu.

Pitala ga je zar se na raduje djetetu i za to pitanje dobila šamar i odgovor: "Kako da se radujem idiotu koji svaki čas plače?"

Bila je preneražena. nije mogla shvatiti njegovo ponašanje. bila je ubijeđena da to nije normalno. pokušala ga je nagovoriti da ode ljekaru-psihijatru da malo popriča o svom problemu. opet je dobila batine i odgovor da ona ima problem što toliko voli dijete, a ne on.

U strahu da dijete ne bi po noći zaplakalo i tako "narušilo njegov mir" noćima je bdjela i nije spavala. Bila je umorna, neispavana i ubjeđena da je to njegova trenutna kriza i da će proći.

Pio je sada i po danu, počeo izostajati s posla i na kraju prestao raditi.

Ona je i pored nespavanja, ogromnih obaveza u kući i oko djeteta napredovala u karijeri. Sve je stizala uz ogroman napor. morao je neko zarađivati za svakodnevni život.

Njen uspjeh kod njega je izazivao još veći bijes. tukao bi je s čim stigne i šta mu prvo padne pod ruku.

Postalo je neizdrživo. Dijete je bilo nervozno, trzalo se na svaki povišeni ton i zvuk i često plakalo. Iako ga je još voljela shvatila je da to nije prolazna kriza već da je do izražaja došla njegova stvarna narav.

Odlučila je učiniti presudni korak i razvesti se. Imala je podršku svoje pa čak i njegove porodice. Ali bez obzira i nakon razvoda nasilje nije prestalo.

Dolazio joj je na posao, pred vrata njenog novog stana, prijetio telefonom i njoj i njenoj porodici. Kad god bi nasilje kulminiralo nazvala bi nas da se izjada, ali nikad nije željela da ga prijavimo policiji.

Komentar:

Š.M. se razvela prije pet godina. Kad god on napravi svinjariju ona nam se javi i satima priča sa dežurnom volonterkom, ali nikad nije željela da ga prijavi policiji.

Plašila se da će je sredina u kojoj živi i radi i u kojoj uživa ugled cijenjene univerzitetske profesorice stigmatizirati. I nju i njeno dijete. Ubjeđena je da će je društvo okriviti za ono što joj se dešavalo. Svi njihovi prijatelji znaju ga kao veoma šarmantnog, duhovitog i pametnog čovjeka. Kako da im objasni da taj šarmantni čovjek kod kuće u svoja četiri zida više liči na zvijer nego na čovjeka.

Ne trudimo se previše da je ubjedimo u suprotno. Bez obzira što su se stvari u društvu promjenile na bolje u ovih deset godina koliko radimo na prevenciji nasilja, još uvijek i u radu sa institucijama, a kamo li među "običnim" svijetom vlada predrasuda da je žena kriva za sve, ako ne baš potpuno kriva onda se sve svodi na bračne razmirice u kojima uvijek učestvuje "dvoje".

Ova priča je značajna i zato što razbija predrasude da se nasilje dešava samo neobrazovanim ženama. Ona je obrazovana ima najviše obrazovanje što se u našem društvu može steći ali je ipak doživjela nasilje od čovjeka koji je također obrazovan.

8. slučaj

S:S.

Zvala je na SOS telefon da piza može li s nekim razgovarati. Zakazali smo joj termin za razgovor.

U kancelariju je ušla visoka, lijepa žena sa prekrasnim osmijehom i velikom modricom ispod oka. Njoj je malo bio iskrivljen. "Iskrivio" ga je on u jednom od prošlih napada bijesa. Slomio ga pa sada na savršenom licu stoji jedan ožiljak, a onaj u srcu se srećom ne vidi. Taj je ožiljak najveći na svijetu.

Imaju 4 djece. Jedno drugom "do uha" kako sama kaže.

najmlađe ima 5 godina, a najstarije 11.

Počeli su život kao i svi mladi ljudi, bez stana, "u podstanarima" sa ono malo miraza koji su donijeli sa sobom i nešto poklona koje su za vjenčanje dobili od svojih rođaka.

Radili su sve i svašta da zarade za život. Ni sam ne zna kad su se udaljili. Nije pio, samo ponekad u društvu, ali zato nije izbivao iz kafane. Govorio joj je da se poslovi sklapaju u kafani, a ona nije primjećivala da on nešto radi. Barem nije donosio pare kući. Kad ga je pitala za novac i pominjala troškove koje imaju za djecu dobivala bi šamar, pa šaku u oko, pa šut u stražnjicu pa sve do "slomljenog nosa".

Od brige za djecu nije ni primjetila da su se potpuno udaljili.

Počela je dobivati poruke od bžnjegove ljubavnice, dolazila joj je i na vrata. Kad ga je upitala za nju i zašto to radi dobila je takve batine. Ona ih je u razgovoru nazvala "batine sa slomljenim nosom".

One druge su valjda bile blage, na njih je već navikla.

tri dana nije mogla ići na posao. Boljela ju je svaka koščica u tijelu i svaka modrica na licu i rukama. A da je i nije ništa boljelo bila ju je sramota ići na posao. Svi bi je pitali kakve su joj to "šljive" na licu. Morala bi lagati. sramota bi je bilo reći da ju je prebio čovjek s kojim se tri godine bavljala, kojeg je najviše voljela na svijetu, koji je otac njene zlatne četvero djece. Pitaće je šta je to uradila da ga tako naljuti. kako da im objasni da nije uradila ama baš ništa. Kako da im objasni da ju je poslednji put istukao zato što ga je pomilovala po glavi i pitala zašto je nervozan i zabrinut.

S.S nas je pitala šta da uradi i kud da pobjegne?

Zvala je i policiju koja ga je znala odvesti na 24 sata kad je toliko urlao da su osim nje policiju zvale i kom šije. Kad bi se vratio iz pritvora bio bi još gori.

Nismo joj znali dati rješenje, ni mi nismo imale "čarobni štapić" Sa 4 djece nije imala previše šanse za bijeg u "bolji život".

Ali S.S. je uz našu pomoć ipak uspjela naći izlaz iz "mraka u kojem je živjela"

Komentar:

Kada je S.S. prvi put nazvala SOS mi još nismo imale "sigurnu kuću" u koju bi nju i djecu mogle smjestiti.

Kako smo imale "mrežu" naših organizacija u cijeloj BiH smjestile smo je u jedan mali gradić oko 200 Km udaljen od Banja Luke. Bila je tamo 6 mjeseci. Djeca su tamo pošla u školu. Obavjestili smo Centar za socijalni rad o tome gdje su ona i djeca. Imala je sreću što je imala "zlatan zanat" u rukama. Završila je frizerski zanat.

Uz pomoć "cura" iz "sigurne kuće" započela je svoj biznis.

Ide joj dobro, ponekad nam se javi. Uvijek rado pričamo sa njom. Vratio joj se osmeh na lice.

On se nije udostojio za svo vrijeme njenog odsustva ni pitati za djecu u CZSR, a kami li da izrazi želju da ih vidi ili im nešto pošalje.

Ona se sada sprema da zatraži razvod i počne "život iz početka."

9. slučaj

A.R.

Bila je izbjeglica iz srednje Bosne. Došla u Banja Luku, ona, muž i troje djece. Došli su sa kesom u rukama. U toj kesi bio je sav njihov dotadašnji život. Stana nisu imali ni prije rata. Oboje su radili u "drvnoj indistriji". On bez škole kao fizički radnik, ona s osnovnom školom kao čistačica u kancelarijama. Ovdje su u prvo vrijeme živjeli u kući koju im je dodjelilo Miistarstvo za izbjeglice i raseljena lica i taj smještaj nisu plaćali pa je tada lakše bilo živjeti. Ali došlo je vrijeme kad su morali napustiti taj dodjeljeni smještaj i morali početi plaćati podstanarski stan. On je sve više počeo piti, sve manje je bilo posla za njega, a i ona je jedva nalazila poslove za sebe. Ništa to nije bilo "za stalno" već poslvi "na crno" i najteži fizički poslovi. Dolazila je kući smrvljena, a kod kuće je čekao haos. On pijan, djeca više gladna nego sita. Svaki čas bi dobila šamar. "Zašto nema ručka?", "Zašto djeca plaču?", "Zašto nije kupila pivo?". Hiljadu njegovih pitanja, a ni na jedno ona nema odgovor. Kako da napravi ručak kad je tek ušla u kuću poslije dvanaest sat rada u polju, kako da djeca ne plaču kad nema šta da im da jedu. Dok plati gazdi stan ostane jedva za preživljavanje.

Jednom mu je rekla: " Pa zaradi sebi makar za pivo koje stalno tražiš od mene". Dobila je takav udarac da joj je pet dana glava odzvanjala.

Kad bi je istukao otišao bi u naselje pred prodavnicu. Uvijek se tu našla neka "dobra duša" da mu plati pivo ili bi mu trgovac dao "na teku" da pred prodavnicom ne urla, a onda bi nju ganjali da plati njegov dug. Plaćala je da se ne sramoti pred ljudima.

Centar za socijalni rad je pomagao novčano samo ponekad, ti iznosi su bili mali i nedovoljni za život. Stanovi su stalno poskupljivali, a onda su preseljavali u sve manje i manje i vlažnije i devastiranije stanove. Djeca su poboljevala, a para za ljekara nije bilo. Liječila ih je narodnim ljekovima, komšije su joj pomagale, ali ona nije vidjela izlaz.

Jedan dan je ipak odlučila da će ga ostaviti i krenuti svojim pute.

Došla je nama da joj napišemo tužbu za razvod braka.

Komentar:

Kada je došla kod nas s molbom da joj sačinimo tužbu za razvod braka uputili smo je na zakonsku proceduru tzv "mirenja" pred centrom za socijalni rad obzirom da je imala troje maloljetne djece. Ovdje ćemo u cijelosti iznijeti stav centra za socijalni rad iz njihovog zapisnika :

" Konstatuje se da su odnosi u bračnoj zajednici u velikoj mjeri narušeni, da je bilo nasilja u porodici usmjerenog na suprugu i djecu, ali obzirom da se radi o porodici sa troje maloljetne djece

koji se nalaze u teškoj socioekonomskoj situaciji sa neriješenim stambenim pitanjem, nastavak bračne zajednice bio bi najbolje rješenje".

Za koga najbolje rješenje? za društvenu zajednicu i za centar za socijalni rad da ne bi snosio troškove izdržavanja troje maloljetne djece. "Brigo moja pređi na drugoga".

To je po nama stav institucije iz ovog opisanog slučaja.

također se u zapisniku konstatuje slijedeće: "Činjenica je da kod supruga postoji dobra volja za rješenje bračnih problema navodi na to da se problem ipak može riješiti."

U zapisniku je suprug rekao da je spreman nastaviti bračnu zajednicu ako ona promjeni svoj odnos prema njemu ma šta to značilo.

Po našem mišljenju njegova spremnost za nastavak bračnog života je upitna, odnosno postoji samo u slučaju ako ona bude njega slušala bez pogovora, a u slučaju da se to ne dogodi on će je i dalje tući i maltretirati.

To je valjda njegovo pravo i takav "signal" mu šalje i ustanova u svom Zapisniku o mirenju bračnih partnera.

10. slučaj

K.M.

Ona je trgovac, on joj je direktor. Rade godinama u istom preduzeću. Preko 40 godina su u braku. Udala se sa 17 godina za njega. On je već bio student. Svi su joj u selu zavidjeli što se udala za najljepšeg i najperspektivnijeg momka u selu. Veoma brzo nakon udaje otišli su u grad. Zaposlili su se oboje u isto preduzeće. On je studirao "uz rad" i napredovao u karijeri. Ona ga je podržavala. Stekli su troje djece, jedno za drugim. Ona ih je odgajala, trčala kući da sve bude u najboljem redu kada on dođe. Da ima mir i tišinu kada dođe kući da uči i sprema ispite. U preduzeću se on popeo "visoko na ljestvici" uspjeha i vrlo brzo postao direktor, prvo sektora, pa generalni direktor. Dobili su lijepi stan. Ona je bila kod kuće sa djecom, a on na poslu ili na službenom putu. Uz posao direktora ide i sekretarica. Lijepa i mlada. Čula je da se šuška po firmi da mu je ljubavnica, ali pravila se da ne čuje. boljelo ju je to ali jednom se odvažila da ga pita. To je bilo prvi put kad je dobila batine. Od tada to je bilo svakodnevno. Razmišljala je da se razvede, ali nije imala hrabrosti ni izlaza iz svoje situacije. Gdje će sa troje djece? Roditelji su joj umrli i imovinu ostavili nakon smrti bratu. Takav je običaj. Ona je dobila "singer" mašinu i "spavaću sobu" za miraz. I da oboje proda nema para ni za dva dana života u "podstanarima". Premjestio ju je u nazabitiju prodavnicu koju je preduzeće imalo. Mijenjala je dva autobusa do posla, djecu su čuvale komšinice koja prije stigne. Prigovarao joj je da provodi malo vremena sa djecom. Kad je mogla biti sa djecom kad je putovala dva sata do posla i sa posla. Prigovarao joj je sve i svašta. Vršio je ekonomsko nasilje nad njom ne dajući ni dinara za kuću. Djecu je okretao protiv nje govoreći da se ona ne brine dovoljno za njih, a njih je potkupljivao poklonima kao što su mobiteli najnovije vrste i naravno naskuplji. Najskuplje patike i tako slične stvari. Šta će jesti, ko će platiti "režije" to ga nije bilo briga.

Batine su bila njena svakodnevica. Bila je sretna kad je sa ljubavnicom na putu. Jedino tada je bio mir u kući. Ali i tada nije sve bilo u najboljem redu. Djeca su joj prigovarala da im ništa ne kupuje, a da je tata "super" i da im sve on kupuje.

Djeca su sada velika. Otišli su svak svojim putem, a ona je tek sada odlučila da se razvede. Sada dijele bračnu imovinu koju je on bez njenog znanja prepisao djeci.

Djeca šute i ne pada im na pamet da bi u starosti morali voditi brigu o majci. Imala je infarkt, jedva je preživjela. Sada čeka penziju koja će biti mala jedva da se prehrani.

čeka penziju i pita se gdje je pogriješila kada su joj i djeca okrenula leđa:

Komentar:

K.M. nije progriješila nigdje. Djecu je potkupio poklonima. U današnjem svijetu "materijalnih dobara" djeca su izabrala "stranu" koja će im omogućiti ležerniji život.

Za nju se život pokazao okrutnim. Poigrao se sa njom, poigrao se sa njenim majčinskim osjećanjima. Gdje je on bio kada su bili mali, kada im je mjerila temperaturu, vodila ih ljekaru čuvala ih kao malo vode na dlanu. Pomagala njemu da završi fakultet da za svoju djecu obezbjeđe bolji život. On je bio negdje s ljubavnicom na putu, uživao.

Njen je radni vijek završio, žao nam je što ranije nije smogla snage da ga ostavi da jedan dio svoga života provede u miru i bez stresova.

Ali nikad nije kasno, mi joj dajemo podršku da izdrži kroz dugotrajni proces razvoda. Naime zbog sporosti sudskog sistema ti su procesi dugotrajni. Prema iskustvu naših klijentica do prvog poziva na raspravu prođe i po godinu dana. U tom vremenu često se dešava da nasilje kulminira kad nasilnici saznaju da je žrtva podnijela tužbu za razvod braka.

Ali iz našeg iskustva najvažniji je onaj momenat kad žrtva odluči da prekine "krug nasilja" i napusti nasilnika.

Šta dalje?

Deset godina je iza nas, prošlo je dok smo trepnuli, a nismo ni blizu kraja puta.

Bosna i Hercegovina je zemlja izašla iz krvavog rata. U tom ratu i žene su ginule, ali i umjesto tradicionalna "tri stuba" kuće postale su i "četvrti" stub. Nametnuli smo joj ulogu više, a ništa joj zato nismo dale. Muškarci su se iz rata vratili kao junaci, a one su zbog njihovih ratnih trauma počinjale dobivati još više batina nego što je to u našem društvu do tada "bilo normalno" bar sudeći po nekim pričama naših klijentica koje zbog patrijarhalno ustrojenog društva u kome žive nisu uspjele prepoznati nasilje nad sobom. Patrijarhalno društvo nametnulo im je mišljenje da kad je malo ošamari to je zato što je voli i što je ljubomoran, a ljubomoran je zato što je voli.

Stotine smo takvih priča čule u našem savjetovalištu. Unašoj prvoj kancelariji oštampale smo našu narodnu izreku "KO SE TUČE TAJ SE VOLI" u izmjenjenom obliku.

Pisalo je "KO TE TUČE TAJ TE NE VOLI". Htjele smo im poslati poruku da je i jedan šamar nasilje.

Organizovale smo bezbroj TV emisija u kojima smo govorile o nasilju u porodici kao o društvenom problemu. I dalje ćemo to raditi.

I dalje ćemo nastojati da kroz naše zakonodavne aktivnosti dovedemo do promjena izbornog zakona da bi povećali kvote za žene. I dalje ćemo insistirati i od vlasti zahtjevati bolje pozicije za žene na mjestima odlučivanja.

U svojim lokalnim sredinama stalno ćemo govoriti o tome da su žene jednako vrijedan dio našeg društva, da moraju zauzeti ravnopravan tretman i društvu i da im društvo takav tretman mora osigurati.

Potpisivanjem brojnih međunarodnih dokumenata kojim se zabranjuje diskriminacija žena i nasilje nad njima naša zemlja je preuzela tu obavezu, ali je se često ne pridržava. Na nama je da institucije vlasti neprestano upozoravamo na to koje su obaveze preuzeli na putu ka uključivanju u međunarodnu zajednicu.

I dalje ćemo utjecati na medije da u svojim programskim šemama ustupe dovoljno prostora afirmaciji žena. Da u svojim programima ne prikazuju ženu samo kroz ulogu majke i dobre domaćice. Naravno ne mislimo da ženu u tim ulogama ne treba prikazivati, ali treba joj dati prostor i kroz njene uloge izvan domaćeg ognjšta. Treba joj dati prostor da je se prikaže i kao uspješnu političarku, uspješnu poslovnu ženu.

Utjecaćemo na medije da "španske serije" ne budu onih 50% programa kreiranih za žene koju obavezu imaju prema Zakonu o ravnopravnosti polova. Da u tih 50% programa prikažu značaj uloge žene i našem društvu.

Neće nam biti lako. Pred nama su velike obaveze, ali nećemo odustati.

Tek smo na pola puta do postizanja istinske ravnopravnosti žena i muškaraca u našem društvu.

**Izdavači: Helsinški parlament građana Banja Luka
Udružene žene Banja Luka**

**Za izdavače: Nada Golubović
Lidija Živanović**

Priče zapisala i dala komentare: Lana Jajčević

Obrada teksta: Dragana Dardić

Dizajn i prelom teksta: Maja Ilić

Lektura: Dragomir Kozomara

Štampa: Grafid Banja Luka

Knjiga je nastala zahvaljujući finansijskoj podršci Kvinna till Kvinna Fondacije iz Švedske.